Τα Καλλιτεχνικά Εργαστήρια ως Ζωντανά Αρχεία: Ένα Ολιστικό Ψηφιακό Πλαίσιο Τεκμηρίωσηςγια την Ανάλυση και Διατήρησή τους

Ανδριάνα Νικολαΐδου
Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Κέρκυρα, Ελλάδα

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ ΙΟΝΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ Το έργο επικεντρώνεται στη μελέτη των εργαστηρίων καλλιτεχνών ως εξελισσόμενων χώρων που λειτουργούν ως ζωντανά δημιουργικά και πολιτισμικά αρχεία. Το εργαστήριο αποτελεί έναν σύνθετο χώρο που αντικατοπτρίζει το καλλιτεχνικό ταξίδι, τη φιλοσοφία, τις επιρροές και τη διαδικασία σκέψης του δημιουργού, αποκαλύπτοντας προσωπικές αφηγήσεις. Παρά τη σημαντική τους αξία, τα εργαστήρια παραμένουν υπο-μελετημένα. Η παροδική τους φύση και η σύνδεσή με το κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον του καλλιτέχνη καθιστούν την καταγραφή τους αναγκαία.
Η παρούσα μελέτη αναπτύσσει ένα καινοτόμο μέσο καταγραφής που αξιοποιεί ψηφιακές και διαδραστικές τεχνολογίες για την αποτύπωση της δυναμικής σχέσης καλλιτέχνη–εργαστηρίου με μελέτη περίπτωσης το εργαστήριο του Κύπριου κεραμίστα, Βαλεντίνου Χαραλάμπους. Στόχος είναι η δημιουργία ενός αποτελεσματικού τρόπου μελέτης και η ανάδειξη του πολιτισμικού πλούτου των εργαστηρίων μέσω ψηφιακών και πολιτιστικών δράσεων.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Το εργαστήριο λειτουργεί ως πηγή αυτοαναφορικών στοιχείων σχετικά με το έργο ενός καλλιτέχνη καθώς εμπεριέχει και αντανακλά σκέψεις, συναισθήματα, επιρροές αλλά και στοιχεία από την προσωπική ζωή ενός καλλιτέχνη. Παρά τις υπάρχουσες προσπάθειες διατήρησης αυτών των πολύτιμων πόρων, η καταγραφή των εργαστηρίων παραμένει περιορισμένη και τεχνολογικά ανεπαρκής, αδυνατώντας να αποτυπώσει τη δυναμική σχέση καλλιτέχνη–χώρου. Η έλλειψη ενός ολοκληρωμένου πλαισίου οδηγεί σε απώλεια σημαντικών στοιχείων πολιτιστικής και ιστορικής γνώσης.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ: Η έρευνα υιοθετεί μια πολυμεθοδολογική και οντολογικά τεκμηριωμένη προσέγγιση που αποσκοπεί όχι μόνο στη συστηματική καταγραφή των καλλιτεχνικών εργαστηρίων, αλλά και στην ανάδειξη των αθέατων σχέσεων που αποκαλύπτουν την σχέση του χώρου και του καλλιτέχνη.

- Μέσα από την καταγραφή υλικών και άυλων στοιχείων με πανοραμική κάμερα 360°, τη διαδραστική περιήγηση στο χώρο, καθώς και τις επιτόπιες εις βάθος συνεντεύξεις, το πλαίσιο τεκμηρίωσης φανερώνει πώς η διάταξη, η χωρική οργάνωση αλλά και οι προσωπικές αφηγήσεις συνδιαμορφώνουν τη δημιουργική διαδικασία, αποδεικνύοντας ότι το εργαστήριο αποτελεί ενεργό συντελεστή της καλλιτεχνικής παραγωγής και καθοριστικό στοιχείο της ζωής του καλλιτέχνη.
- Η μετέπειτα ανάλυση των δεδομένων μέσω οντολογικών προσεγγίσεων βασισμένων στο CIDOC-CRM επιτρέπει τη συστηματική χαρτογράφηση αυτών των σχέσεων, ενισχύοντας τη σημασιολογική συνέπεια, και τη δυνατότητα εις βάθος διεπιστημονικής μελέτης σε διεθνές επίπεδο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ: Μέσα από τη συστηματική καταγραφή υλικών και άυλων διαστάσεων, διασώζεται η διαδικασία, η μεθοδολογία και η σκέψη του καλλιτέχνη. Η διαδραστική καταγραφή του εργαστηρίου ενισχύει την έρευνα, επιτρέπει νέες μορφές ανάλυσης και καθιστά το εργαστήριο προσβάσιμο σε διεπιστημονικά κοινά. Το προτεινόμενο πλαίσιο καταγραφής θα προσφέρει ένα εφαρμόσιμο μοντέλο, ικανό να συμβάλει στη διεθνή καταγραφή και διατήρηση εργαστηρίων καλλιτεχνών.

Sjöholm, J. 2013. ‘The art studio as archive: tracing the geography of artistic potentiality, progress, and production’, Cultural Geographies 21: 17.
Hall, J. (2023) The artist’s studio: A cultural history. Thames & Hudson
Tuan, Y.-F. (2001) *Space and place: The perspective of experience*. Minneapolis, Minn: University of Minnesota Press.

Η παρούσα μελέτη και έρευνα εντάσσονται στο πλαίσιο του εν εξελίξη προγράμματος “The digital library of Artists' studios in Cyprus” των Εργαστηρίων Χαρακτηρισμού Τέχνης Ανδρέας Πίττας του Ινστιτούτου Κύπρου
Εικόνες: © 2026 The Cyprus Institute. All rights reserved.